

Komentar in karta: 2/37

SLA V107A(b).01 'prevleka za blazino'

Tjaša Jakop

1. Gradivo

Za pomen 'del posteljnega perila, v katerega se da, spravi (prešita) odeja, blazina, pernica', knj. *prevleka* (ê), najdemo v narečjih najrazličnejša poimenovanja: *oblačilo* z izpeljankami (npr. *oblačilce* ali *oblekalo*), germanizem *vankušnica* ali *vajšna* oz. *vajšnica* in romanizem *intimela* v zahodnih narečjih. Druga poimenovanja so redkejša.

2. Morfološka analiza

oblačilo < **ob-(v)olč-i-dl-o* ← **ob-(v)olč-i-ti* 'oblačiti' ← **ob-* 'ob, pri, okoli' + *volč-i-ti 'vlačiti'

oblačilce < **ob-(v)olč-i-dl-ɔc-e*

oblekalo < **ob-(v)elk-a-dl-o* ← **ob-(v)elk-a-ti* 'oblekati' ← *obvelti 'obleči' ← **ob-* 'ob, pri, okoli' + *velti (< *velk-ti) 'vleči' (K ≥ č v T392)

obleka < **ob-(v)elk-a*

preobleka < **per-ob-(v)elk-a* ← **per-* 'skozi, prek, čez, k' + **ob-(v)elk-a*

preoblačalo < **per-ob-(v)olč-a-dl-o* (< **per-ob-(v)olk-ja-dl-o*)

prevleka < *per-velk-a ← *per-velti ← **per-* 'skozi, prek, čez, k' + *velti (< *velk-ti) 'vleči'

navlaka < *na-volk-a ← *na-velti ← **na-* 'na' + *velti (< *velk-ti) 'vleči'

povlaka < *po-volk-a ← *po-velti ← **po-* 'po' + *velti (< *velk-ti) 'vleči'

presvlaka < *(*presvlak*)-*a* ← hrv. *presvlaka* 'prevleka'

blazina < *bolzin-a 'pernica'

plahuta < *plax-ut-a 'širok kos tkanine' ← *plax-a 'nekaj ploskega'

IberCug < *(*ibercug*)-*ɔ* ← nem. *Überzug* 'prevleka za blazino' v bav. nem. izgovoru (*ü > i*) (I ≥ u v T045 in T414 (*ubercug*); C ≥ z v T045, T316, T364 in T369; morda je zapisovalec zapisal z nemškim pravopisom)

Iberciger < *(*ibercigr*)-*ɔ* ali *(*ibercigri*)-*ɔ* ← nem. *über* 'nad' v bav. nem. izgovoru (*ü > i*) + nem. *ziehen* 'vleči' (I ≥ u v T345 (*uberciger*))

iberžnik < *(*ibrž*)-*ɔn-ik-ɔ* ← nem. *übrig* 'preostal'

vA//Nkušnica < *(*vañkuš*)-*ɔn-ic-a* ← *(*vañkuš*)-*ɔ* ← stvnem. *wangakussin*, srvnem. *wangeküssen*, *wangeküsse* 'vzglavnik, blazina' (> nem. *Wangenkissen* 'vzglavnik, blazina') (A ≥ o v T371, T388, T390; // ≥ j v T154, T156, T279, T349, 367, T368, T373, T380–T382, 397, 407, 409; N ≥ 0 v T154, T156, T279, 382)

- vajšna**, nejasno, morda *(*vajšn*)-*a*, kar je v zvezi z *(*vañkuš*)-*ɔ*
VaJšnica, nejasno, morda *(*vajšn*)-*ic-a* ($V \geq \emptyset$ v T178, T182 in T192;
 $J \geq v$ v T192)
vajšnik < *(*vajšn*)-*ik-ɔ*
- polšter** < *(*polštr*)-*ɔ* ← srvnem. *polster*, stvnem. *polstar* 'blazina' (> nem. *Polster* 'blazina')
- polšternica** < *(*polšter*)-*ɔn-ic-a*
polštrovina < *(*polštr*)-*ov-in-a*
polšterciger < *(*polštercigr*)-*ɔ* ali *(*polštrcigr*)-*ɔ* ← *(*polštr*)-*ɔ* + nem. *ziehen* 'vleči'
polšterceha < *(*polštercex*)-*a*, v zvezi s *(*polštr*)-*ɔ* in nem. *ziehen* 'vleči'
polštercigelj < *(*polštercigl*)-*ɔ*, v zvezi s *(*polštr*)-*ɔ* in nem. *ziehen* 'vleči'
polšterzuger < *(*polšterzuger*)-*ɔ* ali *(*polšterzuger*)-*ɔ*, v zvezi s *(*polštr*)-*ɔ* in tvorjenko tipa nem. *Zug* 'vlek' k *ziehen* 'vleči'
polštercug < *(*polštercug*)-*ɔ* ← *(*polštr*)-*ɔ* + nem. *Zug* 'vlek'
polšter ibercug < *(*polštr*)-*ɔ* (*ibercug*)-*ɔ* ← *(*polštr*)-*ɔ* + *(*ibercug*)-*ɔ* (← nem. *Überzug* 'prevleka za blazino' v bav. nem. izgovoru (*ü* > *i*))
- žakelj** < *(*žakl*)-*ɔ* ← srvnem. *sackel*, *sackelīn* 'vrečica' (> bav. nem. *Säcklein*, nar. *Sackl* 'vreča')
- intimela** < *(*intimel*)-*a* ← furl. *intimele* 'prevleka za blazino'
intima < *(*intim*)-*a* ← it. (*biancheria*) *intima* 'intimno, spodnje (perilo)'
kuvjerta < *(*kuvjert*)-*a* ← furl. *cuvierte* 'odeja'
koperta < *(*kopert*)-*a* ← it. *coperta* 'odeja'
kušin < *(*kušin*)-*ɔ* ← furl. *cussin* 'blazina, podzglavnik'
torba < *(*torb*)-*a* ← knj. slov. *torba* (← hrv. *torba* ← tur. *torba* 'bisaga; vreča, ki se nosi obešena čez ramo')
- kapna**, nejasno, morda v zvezi z it. *cappa* 'plašč' in prenařeno po zgledu *tuhna* (Snoj 2003: 257)
ceha, nejasno
cehta, nejasno
zaha, nejasno
inlet, nejasno, s pomenom 'zelo gosta bombažna tkanina, ki se uporablja za pernice, blazine, prešite odeje in vzglavnike, polnjene s puhom ali drugimi naravnimi materiali'
ponš, nejasno
cijavšnica, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Karta je leksično-besedotvorno-glasoslovna.

Kot enkratnice so kartirani leksemi *blazina* v T405, *plahuta* v T022, *kušin* v T117, *torba* v T138, *kuvjerta* v T101, *koperta* v T155, *ponš* v T346, *cijavšnica* v T401, *inlet* v T302 in *zaha* v T025.

Kot enkratnica z *vajšn-* je kartiran leksem *vajšnik* v T110.

Kot enkratnica z *iber-* je kartiran leksem *iberžnik* v T350.

Kot enkratnica z *intim-* je kartiran leksem *intima* v T413.

Kot enkratnica z *-vlaka* sta kartirana leksema *povlaka* v T375 in *presvlaka* v T408.

Kot enkratnice s *polšter-* so kartirani leksemi *polšterzuger* v T332, *polštercug* v T339 in *polštrovina* v T378.

Kot enkratnica z *-oblek-* so kartirani leksemi *obleka* v T275, *preobleka* v T307 in *preoblačalo* v T374.

Kot opisno poimenovanje je kartiran odgovor *za črez* v T415.

4. Uporabljena dodatna literatura

Miklošič 1886

5. Primerjaj

SLA: V107A(a).01 *blazina za pod glavo – polšter* (2/36), V107B(a).01 *blazina čez celo posteljo* (2/38); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 379; ASLEF: 2997; HJA: 681; ÚMNYA: /

6. Etnološka osvetlitev

Prevleka za blazino/vzglavnik je navadno vrečaste oblike in se lahko zapira z našitimi gumbi, s kovinskimi sponkami (*drukerji*), zadrگو ali z eno ali več vrvicami. Prevleke so bile izdelane iz finejšega lanenega, od konca 19. stoletja vse pogosteje iz bombažnega platna. Ponekod (npr. v Beli krajini) in pri premožnejših kmetih, tržanih in meščanih po večjem delu slovenskega ozemlja je bilo v navadi okrasno vezenje, pri nekaterih višjih družbenih skupinah vezenje inicialk lastnika in zakoncev ali rastlinskih ornamentov. Dodatno označevanje z imeni in drugimi označbami je bilo zlasti pomembno pri storitveni obrti peric (npr. bizoviške perice na Savi, perice v vaseh jugovzhodno od Trsta, *lavandere*), da se skupaj prani kosi posteljnine različnih lastnikov ne bi zamešali.

Prim.: Repinc 1991; Repinc 2001; SEL 2004

7. Skica

